ISSN (print) 2708-7530
Наукові перспективи № 1(55) 2025

УДК 354:328.185

https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-1(55)-1737-1746

Гоман Юрій Олексійович кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри військової психології та педагогіки, Військовий інститут Київського національного університету імені Тараса Шевченка, https://orcid.org/0000-0002-7645-573

Редько Сергій Іванович кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри освітології та психолого-педагогічних наук, Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, м. Київ, https://orcid.org/ 0000-0003-3414-7302

Лютко Оксана Михайлівна кандидат філософських наук, доцент кафедри психології, соціальної роботи та суспільних дисциплін, директор, Рівненський інститут Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна», м. Рівне, https://orcid.org/ 0000-0002-6903-2452

ВПЛИВ ЕМОЦІЙ ТА СТРЕСОВИХ СИТУАЦІЙ НА ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ ПІД ЧАС КРИЗ

Анотація. Стаття присвячена визначенню впливу емоцій та стресових ситуацій на прийняття рішень під час криз. Війна стала однією із великих сучасних криз людства, яка несе загрозу для психологічного стану населення. Доведено, що індивіди по-різному реагують на кризи та контролюють свої емоції. Для одних характерне тимчасове потрясіння та швидке відновлення без зміни звичайного способу життя; тоді як для інших необхідна підтримка. А в деяких випадках виникають суттєві порушення психологічного стану. Все це впливає на процес прийняття рішення.

Процес прийняття рішень впливає на життя людини та пов’язаний із виконавчими функціями. Ці функції належать до когнітивних процесів високого рівня, які впливають на психічні процеси нижчого рівня, регулюють і контролюють наші думки та цілеспрямовану поведінку. Сучасні дослідження показали, що процес прийняття рішень має когнітивні та емоційні складові. Доведено, що емоційний шлях у прийнятті рішень відіграє вирішальну роль, особливо в ситуаціях, які характеризуються двозначністю, невизначеністю та ризиком. Різні риси особистості та стилі прийняття рішень показали значні та специфічні кореляції з індивідуальною схильністю до обробки емоційної або когнітивної інформації для прийняття рішень.

Були визначені якості, які сприяють збереженню нормального емоційного стану людини під час криз. До них віднесено психологічну стійкість та адаптивність, внутрішній потенціал людини, особисті риси тощо. Психологічна стійкість – це здатність людини чинити якісний опір негативним зовнішнім впливам і стресам, а також відновлюватися після криз та успішно розвиватися в обставинах, які швидко змінюються. Стійкість залежить від індивідуальної резильєнтності, життєздатності та життєстійкості.

Отже, аналіз наукових досліджень показав, що емоції відіграють важливу роль у процесі прийняття рішень особливо під час різноманітних сучасних кризових ситуацій. Підтверджено зв'язок між індивідуальними відмінностями з точки зору суб'єктивної схильності до когнітивного та емоційного шляху прийняття рішень, рисами особистості, стилями прийняття рішень та фізіологічними корелятами ефективності прийняття рішень.

Ключові слова: особистість, воєнний стан, пандемія, індивідуальні особливості, стилі прийняття рішень.

Goman Yuriy Oleksiyovych PhD in History, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Military Psychology and Pedagogy, Military Institute of Taras Shevchenko National University of Kyiv National University, Kyiv https://orcid.org/0000-0002-7645-5736

Redko Serhii Ivanovych PhD of Psychologi, associate Professor of the Department of Educational Studies and Psychological and Pedagogical Sciences of the Faculty of Pedagogical Education of Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University, Brovary, https://orcid.org/ 0000-0003-3414-7302

Liutko Oksana Mykhailivna PhD in Philosophy, Associate Professor Department of Psychology, Social Work and Social Sciences, Director of the Rivne Institute of University "Ukraine", Barmaky Village, Rivne Region, https://orcid.org/ 0000-0002-6903-2452

THE IMPACT OF EMOTIONS AND STRESSFUL SITUATIONS ON DECISION-MAKING DURING CRISES

Abstract. The article is devoted to determining the impact of emotions and stressful situations on crisis decision-making. The war has become one of the great modern crises of mankind, which poses a threat to the psychological state of the population. It has been shown that people react differently to crises and control their emotions. Some are characterized by temporary shock and rapid recovery, without changing their normal lifestyle. While others need support, and in some cases

experience significant psychological disturbances. All this affects the decision-making process.

The decision-making process affects a person's life and is related to executive functions. These functions refer to high-level cognitive processes that, by influencing lower-level mental processes, regulate and control our thoughts and purposeful behavior. Modern research has shown that one of the most important components of the decision-making process is the cognitive and emotional components. It has been proven that the emotional pathway in decision-making plays a crucial role, especially in situations characterized by ambiguity, uncertainty and risk. Different personality traits and decision-making styles have shown significant and specific correlations with individual tendencies to process emotional or cognitive information for decision-making.

The study identified qualities that help maintain a normal emotional state during crises. These include psychological resilience and adaptation, a person's inner potential, personal traits, etc. Psychological resilience is the ability to effectively cope with stressful life factors to maintain good mental health. It depends on individual resilience, vitality, and vitality.

Thus, the analysis of scientific research has shown that emotions play an important role in the decision-making process, especially in various modern crisis situations. The article shows the relationship between individual differences in terms of subjective predisposition to the cognitive and emotional path of decision-making, personality traits, decision-making styles, and physiological correlates of decision-making efficiency.

Keywords: personality, martial law, pandemic, individual characteristics, decision-making styles.

Постановка проблеми. Сьогодні людство переживає все більшу кількість криз. Криза – це подія чи серія подій, які загрожують здоров'ю, безпеці чи добробуту людини або великої кількості людей, зазвичай на великій території. Приклади включають війни, голод, пандемії та стихійні лиха, такі як землетруси, урагани та повені. Криза може виникнути через непередбачувану подію або непередбачений наслідок події, які можуть мати потенційні ризики для безпеки. Людина під час кризи може страждати від стресу, невизначеності та нестабільності у житті, стає емоційно вразливою та сприйнятливою до розвитку психічних розладів (посттравматичний стресовий розлад, депресію та тривогу) [1].

Кризи відрізняються одна від одної, і вони передбачають раптову або серйозну загрозу, брак часу та ресурсів для їх вирішення та високий ступінь невизначеності щодо їх розвитку. Процес прийняття рішень у цих випадках характеризується значною складністю через зміну обставин, обмежений час

реакції, стрес та труднощі з регуляцією емоцій (страх, паніка, тривога, гнів тощо) [2]. Прийняття рішень – це цілеспрямований багатоетапний процес, який включає як когнітивні, так і емоційні компоненти. Проте в умовах кризи людина керується емоціями, а когнітивна компонента відходить на другий план. Саме тому людині потрібно збалансувати емоції та логіку для прийняття рішення. Здатність керувати емоціями є важливим вмінням, яке може допомогти під час прийняття рішення в кризовій ситуації чи під час стресу.

В наш час населення України зіткнулося з багатьма кризами майже одночасно. Військова агресія, яка спалахнула невдовзі після початку пандемії коронавірусу, стала потужним стресовим фактором та негативно вплинула на різні аспекти життя, особливо на психологічний стан людей [3]. Вплив війни на психічне здоров'я є руйнівним, особливо для цивільних осіб, які живуть у стані постійного страху, безнадії, нещастя, жаху, смутку та приниження. Крім того, розлади психічного здоров'я, спричинені війною та психологічною травмою, можуть призвести до дезорганізації ключових емоційних, когнітивних і поведінкових функцій людини, таких як : дерегуляція думок, емоцій, почуттів; когнітивні порушення [4]. Всі ці чинники впливають на емоційний стан людини, на процес прийняття нею рішень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження в області взаємозв'язку між емоціями і прийняттям рішень в наш час привертають увагу все більшої кількості вчених і практиків з різних країн. Науковці Л.О. Ніколаєв, L. Colautti, E. Ambrosini, D. Papola вивчають питання щодо впливу емоцій на життя людини, їх ролі у процесі прийняття рішень особистістю. Було зазначено, що на ці процеси чинять великий вплив кризові ситуації. Це висвітлено в роботах D. Crivelli, R.S. Vaughan, D. Papola, A. R. Khan, L. O. Herasymenko та інших науковців.

Мета статті – визначити вплив емоцій та стресових ситуацій на прийняття рішень під час криз.

Виклад основного матеріалу. Сучасне життя людини наповнене великою кількістю подій, інформації та стрімких змін майже в кожній сфері, що може призвести до стресу, психічного зриву, тривоги тощо. Гуманітарні кризи та військові конфлікти, пандемії, кліматичні кризи посилюють тиск на емоційний стан та психічне здоров'я людей [5]. Депресія та тривога є одними з найчастіших емоційних проявів, які люди відчувають під час кризи. Так, руйнівні та тривожні наслідки під час збройного конфлікту руйнують життя, розривають стосунки та сім'ї, викликають глибокий психологічний стрес у людей. Поєднання військових подій та наслідків глобальної пандемії ще більше посилило негативний вплив на добробут населення України, особливо щодо психічного здоров'я [3, 6].

В екстремальних умовах часто порушується звичний режим життя людини. В цих ситуаціях психічні та інші перевантаження сягають межі, за якою виникають втома, нервове виснаження, зниження працездатності, афективні реакції та порушення регуляції емоційних реакцій [2]. Саме емоційний аспект відіграє важливе значення для психічного стану людини. Встановлено, що кризи можуть викликати такі прояви як : стрес, тривоги, страх та нестабільність, відчуття невпевненості у майбутньому, занепокоєння за свою родину, близьких та друзів. Все це впливає на здатності людини концентруватися на прийнятті рішення [5]. Для індивідів в цей період характерні нетерпимість до невизначеності та дезадаптивна регуляція емоцій. Люди часто сприймають, інтерпретують, переживають і реагують на невизначеність негативно, що також призводить до появи порушень поведінки в кризових ситуаціях [7].

Відомо, що емоції відіграють важливу роль у нашому житті. Вони спонукають нас діяти, повідомляють про загрозу, допомагають пережити важкі часи, допомагають у процесі прийняття рішень, сприяють спілкуванню та побудові стосунків з іншими людьми. Вони можуть бути використані як ефективний інструмент у формуванні ставлення або впливу на поведінку людей. Під час конфлікту, особливо війни, людина відчуває сильніший рівень стресу і гніву. Стрес виникає, коли ресурсів людини виявляється недостатньо для адаптації до змін навколишнього середовища. Різні типи стресу можуть породжувати пов’язані емоції – це може бути страх, гнів, надія – залежить від конкретних результатів або занепокоєння щодо майбутнього. Посилення стресу так само збільшує шанси відчути будь-яку відповідну стресову емоцію та збільшує інтенсивність цієї емоції [8].

Страх – це потенційна емоційна реакція на уявні загрози. Його тенденції до оцінки включають надмірну пильність до навколишнього середовища для виявлення поточних, а також потенційних інших загроз, які можуть як побічний продукт посилити емоційне переживання страху. Гальмування складних когнітивних завдань може перешкоджати підвищеній пильності, але також призводить до меншої розумової гнучкості та такої оцінки навколишнього середовища, яка підкреслює очевидно низький рівень визначеності та низьку здатність приймати рішення [4, 8].

Термін «прийняття рішень» можна визначити так – основна навичка або інструментальна здатність, яка дозволяє людям виділити відповідний курс дій із широкого діапазону варіантів [9, 10, 11]. Прийняття рішень є основним когнітивним процесом людської поведінки, на який часто впливає стрес. Під час тривалого стресу когнітивні функції зазвичай виснажуються з часом, зменшуючи низхідну регуляцію емоцій і стресового збудження, таким чином, посилюють вплив на прийняття рішень. Як наслідок, здатність суб’єктів

сприймати, точно оцінювати інформацію та приймати ефективні рішення може бути порушена [9]. Виявлено, що люди, які страждають на розлади настрою, мають нижчі показники психологічної резильєнтності, ніж особи без розладів, або що психологічна стійкість захищає від розвитку розладів настрою. Вищий рівень негативного емоційного стану знижує рівень психологічної стійкості. Саме тому людині, яка знаходиться у стресових ситуаціях, необхідно дуже обережно приймати важливі життєві рішення щодо особистого та сімейного життя, роботи. Поведінка людини в стресових ситуаціях значною мірою визначається емоціями, а не логікою, тому люди не можуть бути об'єктивними. У стресових ситуаціях людина схильна йти на ризик, який може виправдати, але при цьому вона не здатна передбачати наслідки прийнятих рішень та дій.

Ключовим елементом успішного функціонування людини в умовах криз, наприклад, військових конфліктів, є її особистісні ресурси, внутрішній потенціал, який допомагає їй досягати цілей, адаптуватися до змін, ефективно взаємодіяти з оточенням. Одним з ефективних індивідуальних ресурсів є позитив, підтримання та розвиток якого сприяє емоційній рівновазі, покращенню спілкування, кращій якості міжособистісних взаємостосунків, підвищенню самооцінки, конструктивному вирішенню конфліктів, успіху в роботі тощо [5].

Люди в період війни мають постійно стежити за своїм станом, швидко приймати рішення, правильно оцінювати ситуацію. Все це вимагає значних інтелектуальних зусиль, емоційної та психологічної стійкості. Психологічна стійкість – це здатність людини адаптуватися перед обличчям травми, загроз, трагедії чи значного стресу. Здатність зберегти або відновити свою цілісність, рівновагу, впевненість у собі, вміння знайти життєво важливий ресурс і бажання робити все, що необхідно для життя. Крім того, мобілізація внутрішніх ресурсів людини допомагає їй подолати невизначеність та швидко адаптуватися [2]. Завдяки цим якостям частина людей стійка до стресів і не відчуває посилення тривоги та депресії в кризових ситуаціях [12, 13]. Людина використовує свої резервні можливості, тому не так важко відчуває тривогу, страх, розгубленість [14].

Під час війни порушення регуляції негативних емоцій, таких як страх, гнів, ненависть, розчарування, смуток, приниження та безнадія тощо, може переважити нормальні суспільні цінності, культуру та поставити під загрозу глобальний мир і безпеку, а також психічне здоров’я постраждалих суспільств. Тому цілком зрозуміло, що діапазон і сила негативних емоцій можуть відігравати важливу роль у розгляді поведінки людини в будь-якому збройному конфлікті [4].

На початку процесу прийняття рішення, зазвичай, відбувається процес оцінки, в якому ключову роль відіграє мотивація індивіда встановити рівень задоволення особистих потреб. Ця оцінка може бути зумовлена модифікацією зовнішнього середовища (наприклад, суб'єкт помічає щось цікаве) та/або внутрішніх станів (таких, як відчуття певної емоції). Якщо індивід вирішує, що йому/їй необхідно змінити поточний стан, то наступний крок передбачає вибір найбільш сприятливої мети серед кількох альтернатив, які відрізняються за однією або кількома характеристиками. Вибір відбувається шляхом встановлення значень для кожної альтернативи та коригування їх відповідно до умовного контексту. Потім відбувається оцінка стратегічного плану досягнення обраних цілей з більшою ймовірністю та планується найкращий спосіб досягнення мети. Необхідно провести остаточну оцінку, щоб визначити, чи змінилося за цей час щось у середовищі та/або у внутрішньому стані. Тому, якщо щось вплинуло на попередні оцінки та виникає велика невідповідність між прогнозованим результатом і метою, людина гальмує заплановані дії. І навпаки, якщо заплановані дії доцільні, дії виконуються особою, яка зберігає результати зробленого вибору. У цьому процесі вирішальну роль відіграють обчислення прогнозів щодо майбутніх винагород та оцінка розбіжності між фактичними та очікуваними результатами. Зворотний зв'язок використовується для оновлення уявлень про прийняття рішень, які можуть бути корисними для оптимізації майбутніх виборів. Таким чином, прийняття «хорошого» рішення передбачає вибір варіанту, який мінімізує можливі витрати та максимізує сприятливі наслідки або, з ширшого погляду, призводить до найкращого результату з погляду «біологічної придатності» [15].

При вивченні суб'єктивних відмінностей в обробці інформації для прийняття рішень велике значення необхідно приділяти дослідженню особистісних рис і стилів. У сучасних дослідженнях встановлено зв'язок між особистістю та когнітивними функціями, зокрема прийняттям рішень [9, 10]. Наприклад, емоційна стабільність і сумлінність позитивно пов'язані з вищими когнітивними функціями [16]. Риси особистості також пов'язані з індивідуальними тенденціями в емоційній або когнітивній обробці інформації. Так, відкритість і сумлінність пов'язані з перевагою когнітивної обробки, тоді як емоційна стабільність і екстраверсія корелюють з емоційною обробкою інформації. Раціональний стиль прийняття рішень узгоджується з когнітивною обробкою інформації, тоді як спонтанний стиль узгоджується з емоційною обробкою інформації [9]. Інтуїтивний стиль пов'язаний з високою приємністю та екстраверсією, що свідчить про зв'язок між реляційним та інтуїтивним стилями та когнітивною обробкою інформації.

Люди, які мають більшу схильність до емоційної обробки інформації під час прийняття рішень мають кращі риси емоційної стабільності, а ті, хто схильний до когнітивної обробки інформації, демонструють вищі риси приємності та відкритості. Крім того, вони, як правило, віддають перевагу як раціональному, так і інтуїтивному стилю прийняття рішень [15].

Люди, які сильно покладаються на емоційний спосіб прийняття рішень, мають більшу афективну рівновагу та навички управління стресом. Оптимальний зв'язок із власним афективним досвідом може бути ключем до виправдання індивідуальної схильності до емоційних компонентів навіть у процесі прийняття рішень в кризових ситуаціях. Саме від емоційного стану людини залежить прийняте нею рішення. А отже, під час криз, в стресових ситуаціях людина може приймати неправильні рішення. На додачу до цього стрес, тривога чи сум можуть породжувати негативні думки та обмежувати людину [9].

Висновки. Було наведено, що емоції відіграють важливу роль у процесі прийняття рішень особливо під час різноманітних сучасних кризових ситуацій. Визначено зв'язок між індивідуальними відмінностями з погляду суб'єктивної схильності до когнітивного та емоційного шляху прийняття рішень, рисами особистості, стилями прийняття рішень та фізіологічними корелятами ефективності прийняття рішень. Психологічна стійкість та адаптація, внутрішній потенціал людини, особисті риси допомагають людині зберігати емоційний баланс та приймати рішення.

Література:

1. Papola D., Purgato M., Gastaldon C., Bovo C., van Ommeren M., Barbui C., Tol W. A. Psychological and social interventions for the prevention of mental disorders in people living in low- and middle-income countries affected by humanitarian crises. *The Cochrane Database of Systematic Reviews*. 2020. Vol. 9(9). P. CD012417. DOI: https://doi.org/10.1002/14651858.CD012417.pub2.

2. D'Alessio I., Quaglieri A., Burrai J., Pizzo A., Mari E., Aitella U., Lausi G., Tagliaferri G., Cordellieri P., Giannini A. M., Cricenti C. "Leading through Crisis": A Systematic Review of Institutional Decision-Makers in Emergency Contexts. *Behavioral Sciences (Basel, Switzerland)*. 2024. Vol. 14(6). P. 481. DOI: https://doi.org/10.3390/bs14060481.

3. Khan A. R., Altalbe A. Potential impacts of Russo-Ukraine conflict and its psychological consequences among Ukrainian adults: the post-COVID-19 era. *Frontiers in Public Health*. 2023. Vol. 11. P. 1280423. DOI: https://doi.org/10.3389/fpubh.2023.1280423.

4. Cosic K., Kopilas V., Jovanovic T. War, emotions, mental health, and artificial intelligence. *Frontiers in Psychology*. 2024. Vol. 15. P. 1394045. DOI: https://doi.org/10.3389/fpsyg.2024.1394045.

5. Ніколаєв Л. О., Войтенко О. В. Асертивність як особистісний ресурс дорослого в умовах соціальної кризи. *Габітус*. 2024. №59. С. 166–171. DOI: https://doi.org/10.32782/2663-5208.2024.59.28.

6. Javanbakht A. Addressing war trauma in Ukrainian refugees before it is too late. *European Journal of Psychotraumatology*. 2022. Vol. 13(2). P. 2104009. DOI: https://doi.org/10.1080/20008066.2022.2104009.

7. Godara M., Everaert J., Sanchez-Lopez A., Joormann J., De Raedt R. Interplay between uncertainty intolerance, emotion regulation, cognitive flexibility, and psychopathology during the COVID-19 pandemic: a multi-wave study. *Scientific Reports*. 2023. Vol. 13(1). P. 9854. DOI: https://doi.org/10.1038/s41598-023-36211-3.

8. Milevski L. Battle and its emotional effect in war termination. *Comparative Strategy*. 2020. Vol. 39(6). P. 535–548. DOI: https://doi.org/10.1080/01495933.2020.1826844.

9. Crivelli D., Acconito C., Balconi M. Emotional and Cognitive "Route" in Decision-Making Process: The Relationship between Executive Functions, Psychophysiological Correlates, Decisional Styles, and Personality. *Brain Sciences*. 2024. Vol. 14(7). P. 734. DOI: https://doi.org/10.3390/brainsci14070734.

10. Crivelli D., Acconito C., Balconi M. What Happens to Information, Situational Cues, and Individual Strategies in Decision-Making? The Contribution of Latent Decisional Profiles in Realistic Decisions. *Decision*. 2024. Vol. 51. P. 57–68. DOI: https://doi.org/10.1007/s40622-024-00374-3.

11. Ambrosini E., Arbula S., Rossato C., Pacella V., Vallesi A. Neuro-cognitive architecture of executive functions: A latent variable analysis. *Cortex*. 2019. Vol. 119. P. 441–456. DOI: https://doi.org/10.1016/j.cortex.2019.07.013.

12. COVID-19 Mental Disorders Collaborators. Global prevalence and burden of depressive and anxiety disorders in 204 countries and territories in 2020 due to the COVID-19 pandemic. *The Lancet*. 2021. Vol. 398(10312). P. 1700–1712. DOI: https://doi.org/10.1016/S0140-6736(21)02143-7.

13. Anjum S., Ullah R., Rana M. S., Khan H. A., Memon F. S., Ahmed Y., Jabeen S., Faryal R. COVID-19 Pandemic: A Serious Threat for Public Mental Health Globally. *Psychiatria Danubina*. 2020. Vol. 32(2). P. 245–250. DOI: https://doi.org/10.24869/psyd.2020.245.

14. Herasymenko L. O., Isakov R. I., Halchenko A. V., Kydon P. V. Clinical features of adjustment disorder in internally displaced women. *Wiadomości Lekarskie* (Warsaw, Poland: 1960). 2020. Vol. 73(6). P. 1154–1157.

15. Colautti L., Antonietti A., Iannello P. Executive Functions in Decision Making under Ambiguity and Risk in Healthy Adults: A Scoping Review Adopting the Hot and Cold Executive Functions Perspective. *Brain Sciences*. 2022. Vol. 12(10). P. 1335. DOI: https://doi.org/10.3390/brainsci12101335.

16. Vaughan R. S., Edwards E. J. Executive Function and Personality: The Moderating Role of Athletic Expertise. *Personality and Individual Differences*. 2020. Vol. 161. P. 109973. DOI: https://doi.org/10.1016/j.paid.2020.109973

References:

1. Papola, D., Purgato, M., Gastaldon, C., Bovo, C., van Ommeren, M., Barbui, C., & Tol, W. A. (2020). Psychological and social interventions for the prevention of mental disorders in people living in low- and middle-income countries affected by humanitarian crises. *The Cochrane Database of Systematic Reviews*, 9(9), CD012417. https://doi.org/10.1002/14651858.CD012417.pub2. [in English].

2. D'Alessio, I., Quaglieri, A., Burrai, J., Pizzo, A., Mari, E., Aitella, U., Lausi, G., Tagliaferri, G., Cordellieri, P., Giannini, A. M., & Cricenti, C. (2024). "Leading through Crisis": A systematic review of institutional decision-makers in emergency contexts. *Behavioral Sciences (Basel, Switzerland)*, 14(6), 481. https://doi.org/10.3390/bs14060481. [in English].

3. Khan, A. R., & Altalbe, A. (2023). Potential impacts of Russo-Ukraine conflict and its psychological consequences among Ukrainian adults: The post-COVID-19 era. *Frontiers in Public Health*, 11, 1280423. https://doi.org/10.3389/fpubh.2023.1280423. [in English].

4. Cosic, K., Kopilas, V., & Jovanovic, T. (2024). War, emotions, mental health, and artificial intelligence. *Frontiers in Psychology*, 15, 1394045. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2024.1394045. [in English].

5. Nikolaev, L.O., & Voitenko, O. V. (2024). Asertyvnistj jak osobystisnyj resurs doroslogho v umovakh socialjnoji kryzy [Assertiveness as a personal resource of an adult in conditions of social crisis]. *Ghabitus*, (59), 166–171. https://doi.org/10.32782/2663-5208.2024.59.28. [in Ukrainian]. [in English].

6. Javanbakht, A. (2022). Addressing war trauma in Ukrainian refugees before it is too late. *European Journal of Psychotraumatology*, 13(2), 2104009. https://doi.org/10.1080/20008066.2022.2104009. [in English].

7. Godara, M., Everaert, J., Sanchez-Lopez, A., Joormann, J., & De Raedt, R. (2023). Interplay between uncertainty intolerance, emotion regulation, cognitive flexibility, and psychopathology during the COVID-19 pandemic: A multi-wave study. *Scientific Reports*, 13(1), 9854. https://doi.org/10.1038/s41598-023-36211-3. [in English].

8. Milevski, L. (2020). Battle and its emotional effect in war termination. *Comparative Strategy*, 39(6), 535–548. https://doi.org/10.1080/01495933.2020.1826844. [in English].

9. Crivelli, D., Acconito, C., & Balconi, M. (2024). Emotional and cognitive "route" in decision-making process: The relationship between executive functions, psychophysiological correlates, decisional styles, and personality. *Brain Sciences*, 14(7), 734. https://doi.org/10.3390/brainsci14070734. [in English].

10. Crivelli, D., Acconito, C., & Balconi, M. (2024). What happens to information, situational cues, and individual strategies in decision-making? The contribution of latent decisional profiles in realistic decisions. *Decision*, 51, 57–68. https://doi.org/10.1007/s40622-024-00374-3.

11. Ambrosini, E., Arbula, S., Rossato, C., Pacella, V., & Vallesi, A. (2019). Neuro-cognitive architecture of executive functions: A latent variable analysis. *Cortex*, 119, 441–456. https://doi.org/10.1016/j.cortex.2019.07.013. [in English].

12. COVID-19 Mental Disorders Collaborators. (2021). Global prevalence and burden of depressive and anxiety disorders in 204 countries and territories in 2020 due to the COVID-19 pandemic. *The Lancet*, 398(10312), 1700–1712. https://doi.org/10.1016/S0140-6736(21)02143-7. [in English].

13. Anjum, S., Ullah, R., Rana, M. S., Khan, H. A., Memon, F. S., Ahmed, Y., Jabeen, S., & Faryal, R. (2020). COVID-19 pandemic: A serious threat for public mental health globally. *Psychiatria Danubina*, 32(2), 245–250. https://doi.org/10.24869/psyd.2020.245. [in English].

14. Herasymenko, L. O., Isakov, R. I., Halchenko, A. V., & Kydon, P. V. (2020). Clinical features of adjustment disorder in internally displaced women. *Wiadomosci Lekarskie (Warsaw, Poland: 1960)*, 73(6), 1154–1157. [in English].

15. Colautti, L., Antonietti, A., & Iannello, P. (2022). Executive functions in decision making under ambiguity and risk in healthy adults: A scoping review adopting the hot and cold executive functions perspective. *Brain Sciences*, 12(10), 1335. https://doi.org/10.3390/brainsci12101335. [in English].

16. Vaughan, R. S., & Edwards, E. J. (2020). Executive function and personality: The moderating role of athletic expertise. *Personality and Individual Differences*, 161, 109973. https://doi.org/10.1016/j.paid.2020.109973. [in English].